

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут міжнародних економічних відносин

ім. Б.Д. Гаврилишина

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА

на тему:

«ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКИМ РЕГІОНОМ»

Студентки 4 курсу групи МЕВ-41

Галузі знань 0302 Міжнародні відносини

Напряму підготовки

6.030203 Міжнародні економічні відносини

Вівчарик Д.В.

Керівник доц. Дем'янюк О.Б.

Національна школа _____

Кількість Балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль - 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ОСНОВНІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ.....	5
1.1. Правові аспекти зовнішньоторговельної діяльності в Україні	5
1.2. Становлення торговельних відносин України з країнами Північної Америци	8
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ПІВНІЧНОЮ АМЕРИКОЮ	14
2.1. Оцінка обсягів зовнішньої торгівлі з країнами Північної Америки в порівнянні з іншими країнами світі	14
2.2. Аналіз експортно-імпортного потенціалу України і Канади	19
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ З КРАЇНАМИ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ	24
ВИСНОВКИ.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	29

ВСТУП

Актуальність дослідження. На сьогоднішній день, тема розвитку торговельних відносин України з Північноамериканським регіоном є досить актуальною і набуває все більшої популярності. Оскільки, процес розвитку дружніх відносин з країнами Північної Америки є досить довгим і охоплює період, коли наша держава ще не здобула незалежність. Зокрема, це стосується США та Канади. Після здобуття незалежності, двосторонні відносини із цими країнами набували все більшої динамічності і були націлені на досягнення конкретних результатів. Враховуючи той факт, що міжнародні торговельні відносини є одним із найважливіших напрямків у становленні економічних відносин між країнами, то для України це стратегічно важливо і це один із методів поглиблення дружніх відносин із країнами Північної Америки. Також, в умовах глобалізації, економічна безпека України знаходиться під впливом різноманітних ризиків і загроз. Одним із шляхів подолання цих загроз є активна участь держави у міжнародному поділі праці та міжнародній торгівлі. Тому, варто поглиблювати відносини із такими стратегічно-важливими партнерами як країни Північної Америки, які позиціонують себе на світовій арені як найбільш розвинені країни світу, зокрема США та Канада є членами «Великої Вісімки». Вони є найбільшим виробником і постачальником послуг на міжнародному ринку. А також, на континенті створена одна з найбільших у світі регіональна зона вільної торгівлі (North American Free Trade Area – NAFTA). Тому, поглиблення двосторонніх відносин з країнами цього регіону і залучення їхньої підтримки, допоможуть Україні вирішити ряд питань.

Ця тема стала досить актуальною серед багатьох науковців, в тому числі і вітчизняних. Наприклад, варто відзначити праці Клімова М.М., Литвина В.М., Саламатіна Р.О., та багатьох інших, які присвятили свої наукові роботи українсько-канадським відносинам: історія, сучасний стан та перспективи розвитку. Ярошко О.З. вивчав започаткування співпраці з країнами Північної Америки. Тему українсько-американських відносин вивчали такі науковці як Гладенко В.М., Гончаренко А.Н., Камінський Є., Канцелярук Б., Литвин В. М.

та багато інших. Серед іноземних авторів, варто виокремити Б. Барнса, Д. Волкера, Д. Шена та інших.

Отож, можна впевнено стверджувати, що дана тема є досить актуальною на сьогоднішній день. Оскільки, в умовах глобалізації, для України пріоритетним напрямком є розвиток і поглиблення торговельно-економічних відносин із Північноамериканським регіоном. Тому, що до цього регіону відносяться найбільш розвинені країни світу, які зможуть допомогти нашій державі подолати ряд економічних проблем, а також поглиблення двостороннього торговельного співробітництва зміцнить позиції України.

Мета: розвиток зовнішньої торгівлі України з Північноамериканським регіоном.

Об'єкт: торговельні відносини держави з даним регіоном.

Предмет: вплив торговельного співробітництва з країнами Північної Америки на економічну ситуацію в Україні.

Завдання:

1. Висвітлити основні правові аспекти зовнішньоторговельної діяльності в Україні;
2. Дослідити становлення та розвиток торговельних відносин України з країнами Північної Америки;
3. Оцінити та порівняти обсяги торгівлі з Північноамериканськими державами та іншими країнами світу;
4. Проаналізувати експортно-імпортний потенціал України і Канади;
5. Розкрити основні перспективи розширення торговельно-економічної співпраці з країнами Північної Америки.

Практична значущість. Дане дослідження дозволяє проаналізувати поточний стан торговельно-економічних відносин України з країнами Північноамериканського регіону. А також, розглянути шляхи поглиблення двостороннього торговельного співробітництва, що у свою чергу, допоможе зміцнити позиції України на міжнародній арені.

РОЗДІЛ 1

ОСНОВНІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ

1.1. Правові аспекти зовнішньоторговельної діяльності в Україні

В умовах глобалізації та інтеграційних процесів України у світову економіку, особливо актуальним стає питання щодо створення сприятливих умов для зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД). В першу чергу це залежить від законодавства, яке регулює дану сферу і забезпечує стабільні взаємовідносини, тим самим забезпечуючи високий рівень авторитету держави на міжнародній арені. З іншої сторони, неправильна правова система щодо здійснення ЗЕД буде негативно впливати на розвиток комерційних відносин України з іншими країнами світу, може призвести до створення сприятливих умов для вивезення й продажу дефіцитних товарів за демпінговими цінами.

Згідно із Законом України від 16 квітня 1991 року «Про зовнішньоекономічну діяльність», зовнішньоекономічна діяльність – це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами [1, с. 377] . Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності України, перш за все, забезпечує вирівнювання економічного розвитку країни, порівняння виробничих витрат як на національному рівні, так і на світовому, а також, надає переваги із використання міжнародного поділу праці, що збільшує ефективну діяльність національної економіки. Також, правове регулювання ЗЕД забезпечує підтримку і захист національних галузей та виробників на міжнародному ринку, забезпечуючи високий рівень конкурентоспроможності.

Варто зауважити, що збільшення ефективності правового регулювання ЗЕД в Україні буде тоді, коли національне законодавство буде гармонізоване із міжнародною правовою системою, а в деяких випадках і з правовою системою держави-співробітника. Прикладом цього є вступ України до ЄС, коли постало

питання про гармонізацію української правової бази з правовими актами даної міжнародної організації.

Отже, на сьогоднішній день питання регулювання ЗЕД в Україні, яке стосується зовнішньої торгівлі, набуває особливого значення. Існує безліч правових документів, положень та доктрин, які регулюють дану діяльність. Основним правовим документом, який регулює експортно-імпортні операції в Україні є Закон «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 року. В ньому визначаються основні принципи ЗЕД, види зовнішньоекономічної діяльності, основні суб'єкти, закріплена база регулювання, містяться спеціальні режими здійснення ЗЕД, встановлені норми відповідальності учасників ЗЕД, а також інформація щодо захисту їхніх прав та інтересів.

Даний Закон України був створений для виконання таких завдань:

- забезпечення економічного балансу та створення рівноваги на внутрішньому ринку;
- стимул прогресивних економічних змін, зокрема зовнішньоекономічних зв'язків суб'єктів внутрішньоекономічної діяльності України;
- створення умов для залучення України в міжнародному поділі праці та наближення до ринкових структур розвинених країн світу [1, с. 377].

Слід зазначити, що перший крок Україна здійснила у розвитку зовнішньоекономічної діяльності при прийнятті Закону України від 13 серпня 1990 року «Про економічну самостійність України», в якому було зазначено, що наша держава здійснює самостійний контроль над ЗЕД, бере активну участь в міжнародному поділі праці та розвиває відносини з іншими країнами світу на основі рівності та взаємовигоди [2, с. 499]. Підприємства й організації можуть здійснювати господарські відносини і співпрацю з підприємствами й організаціями інших країн світу, а також створювати спільні підприємства, концерни, союзи та інше [3, с. 408].

Ще однією не менш важливою основою є положення Конституції України про те, що зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення

її національних інтересів і безпеки через підтримання мирного й взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загальновизнаними принципами й нормами міжнародного права. А ще, Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 року у розділі IV розкриває зміст вищезазначених положень Конституції.

Маємо зауважити, що внутрішня правова система України містить ряд недоліків та суперечностей у здійсненні та регулюванні ЗЕД, в тому числі це стосується і зовнішньої торгівлі. Тому, виділяють:

- неналежну системність нормативно-правової бази;
- надто велика база нормативно-правових актів, які регулюють певні сфери відносин;
- неузгодженість деяких нормативно-правових документів у сфері ЗЕД;
- надмірні прогалини та недоліки правових норм [4, с. 288].

Україна стала членом Світової організації торгівлі (СОТ) 16 травня 2008 року. 10 квітня 2008 року, Верховною Радою України був прийнятий Закон «Про ратифікацію Протоколу про вступ України до СОТ» й деякі інші закони, які мали бути прийняті разом з ратифікацією даного Протоколу. Тому, що згідно із статтею 16 Марракеської угоди щодо заснування Світової організації торгівлі, кожна держава, яка є учасником СОТ повинна забезпечити відповідність своєї законодавчої системи і процедур відповідно до вимог, які передбачені угодами СОТ.

З 1 січня 2004 року в дію вступив Господарський кодекс України (ГК України), який містить положення про правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності, закріплені в VII розділі ГК України [5, с. 144]. Ще одним документом, який варто взяти до уваги є Закон України «Про міжнародне приватне право», який був прийнятий 23 червня 2005 року. В даному Законі зосереджені основи, щодо приватноправового регулювання ЗЕД, в тому числі й зовнішньої торгівлі.

На сьогоднішній день, можемо спостерігати в Україні тенденцію до прийняття законів, які регулюють вузькі напрямки зовнішньоекономічної діяльності, для прикладу: «Про вивізне (експортне) мито на живу худобу та шкіряну сировину», «Про ставки вивізного (експортного) мита на насіння деяких видів олійних культур», «Про вивізне (експортне) мито на відходи та брухт чорних металів» та ще багато інших. Однак, експерти вважають, що така надмірна кількість нормативно-правових актів у сфері ЗЕД не є корисною. Тому, варто відходити від такої тенденції правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності, оскільки загальні правила поведінки в даній сфері перетворюються на казусні правила [6, с. 196].

Отже, можемо сказати, що зараз Україна намагається інтегрувати свою правову систему у міжнародний простір, а також потрібно збільшити сприятливість вітчизняної законодавчої бази для підвищення конкурентоспроможності українських виробників на міжнародному ринку. Також, варто відходити від тенденції надмірної деталізації законів, оптимізувати їх і зменшити їхню чисельність, для уникнення непорозумінь і, таким чином, побудувати комплексну і стабільну правову систему регулювання зовнішньоекономічної діяльності України.

1.2. Становлення торговельних відносин України з країнами Північної Америки

Канада та Україна мають давню історію дружби, спільних цінностей та спільні амбіції на майбутнє двох народів. Канада стала першою західною країною, яка визнала незалежність України 2 грудня 1991 року. Двосторонні відносини посилюються теплими зв'язками між людьми, в 1,3 мільйона українсько-канадської спільноти. Історичні зв'язки дружби, підсилені поколіннями української міграції в Канаду, закріплюються спільними цінностями та інтересами для вироблення зрілого, збалансованого та взаємовигідного партнерства. Спільна декларація 1994 року про "Особливе партнерство", оновлена в 2001 році і знову у 2008 році, визнає підтримку

Канади щодо розвитку України та важливість їхнього двостороннього співробітництва, наголошують на взаємному бажанні розвивати відносини в усіх сферах, а особливо в економічній, політичній, гуманітарній, культурній та безпековій сферах. Зазначені у цьому документі пріоритети відображають наміри обох країн стосовно питань, яких вона стосується. Цей перелік пріоритетів не є вичерпним.

Канада та Україна співпрацюють у низці міжнародних організацій, включаючи Організацію Об'єднаних Націй (ООН), Організацію з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) та Франкофонію. Канада представлена в Україні Посольством Канади в Києві та Консульством Канади у Львові. Україна представлена в Канаді Посольством в Оттаві. Україна також має Генеральне консульство в Торонто та Почесне консульство у Ванкувері.

Основні принципи україно-канадського співробітництва:

1. В основі дружби даних країн є демократичні основи та розуміння того, що демократія є гарантією успіху, процвітання і свободи й безпеки, має опиратись на правову систему та підтримуватися належним апаратом.

2. Співпраця у сфері оборони та безпеки є фундаментом ефективної готовності до викликів щодо миру та безпеки.

3. Основою двосторонніх відносин є взаємна підтримка суверенітету, незалежності та територіальної цілісності, включаючи право обох держав самостійно обирати свою внутрішню та зовнішню політику.

4. Різностороння співпраця між Україною та Канадою впливає на процвітання, добробут та безпеку євроатлантичної спільноти [7].

Варто зазначити, що обидві країни тісно співпрацюють у різних сферах, включаючи різноманітні політичні діалоги між країнами, підтримка євроатлантичної безпеки, співробітництво у безпековій, оборонній, торговельно-економічній та енергетичній сферах, а також здійснюють активний торговельний обмін.

Особливості торговельно-економічного співробітництва:

– Україна та Канада мають наміри поглибити співпрацю для того, аби сприяти збільшенню робочих місць та економічному зростанню, підтримування реформування, а також лібералізація економіки, сприяння торговельному та інвестиційному бізнес-клімату і покращення доступу на ринки товарів та послуг;

– країни беруть на себе зобов'язання щодо посилення двосторонньої співпраці з метою сприяння збільшенню обсягів торгівлі та інвестицій. Канада вітає вступ України у травні 2008 року до Світової торгової організації та продовжуватиме співпрацю з Україною для покращення доступу на ринки та посилення багатосторонньої торговельної системи;

– Україна та Канада відзначають успішні та надалі сприяння на практику ведення двосторонніх бізнес-форумів як механізм розширення можливостей співпраці у торговельній, інвестиційній, науковій та технологічній сферах;

– Канада допомагатиме Україні в технічній допомозі, яка спрямована на розвиток сільського господарства з відповідним виробництвом продуктів рослинництва та їх переробки;

– Україна та Канада зацікавлені у майбутньому розвитку міжрегіональної співпраці та покращенню зв'язків між провінціями і територіями Канади та областями України;

– Україна та Канада мають на меті співпрацювати для того, аби покращити ефективне функціонування енергетичного сектору України на ринкових основах. Також, сюди входить модернізація та відновлення потужності української газової інфраструктури та диверсифікацію джерел енергопостачання через використання канадських ядерних технологій [8].

Щодо договірно-правової бази між Україною та Канадою, то вона налічує понад десяток чинних двосторонніх документів, які регулюють різні сфери співробітництва, включаючи торговельні відносини. Сюди можна віднести:

– Декларацію про економічне співробітництво між Україною та Канадою (7 липня 1992 року);

- Угода між Урядом України та Урядом Канади про торговельні та комерційні відносини (31 березня 1994 року);
- Протокол між Кабінетом Міністрів України та Корпорацією розвитку експорту, установою Канади, про фінансове співробітництво (7 квітня 1998 року);
- Спільна Декларація про подальший розвиток відносин особливого партнерства між Україною і Канадою (5 грудня 2001 року);
- Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою (11 липня 2016 року) та безліч інших [8].

США визнали Україну як незалежну державу 26 грудня 1991 року. Дипломатичні відносини були встановлені 3 січня 1991 р. Дипломатичні установи: Посольство України в США, Генеральні Консульства України в Нью-Йорку, Сан-Франциско та Чикаго, Посольство США в Україні. Протягом останніх років суттєво розширено договірно-правову базу співпраці. В цілому, між Україною і США укладено 143 міжнародно-правових документів. Значення українсько-американських відносин відзначаються тим, що США – це провідна держава, економічний та політичний потенціал якої відіграє значний вплив на розвиток світових процесів.

Україно-американські відносини у сфері торгівлі базуються на таких засадах:

1. Україна і Сполучені Штати Америки визнають, що розвиток двосторонньої торгівлі може сприяти кращому взаєморозумінню і співробітництву.

2. Обидві держави беручи до уваги сприятливі наслідки для розширення торгівлі, економічної перебудови і розвитку ринкової економіки в Україні, вважаючи, що широкі торговельні відносини між Сторонами зроблять внесок у підвищення загального добробуту народів кожної Сторони і розвиватимуть повагу до міжнародно визнаних прав трудящих.

3. Визнають, що розвиток торговельних відносин і прямих контактів між громадянами і компаніями України і громадянами і компаніями Сполучених Штатів Америки сприятиме відкритості і взаєморозумінню.

4. Вважають, що економічні зв'язки є важливим і необхідним елементом у зміцненні їх двосторонніх відносин.

5. Підтвердили своє бажання розвивати економічне співробітництво відповідно до принципів і положень Заключного Акту, підписаного в Хельсінкі 1 серпня 1975 року.

Українсько-американські відносини мають певні етапи, так звані “припливи і відпливи”, кожен з яких відображає особливості внутрішньої та зовнішньополітичної ситуації в обох країнах та міжнародної ситуації в цілому[10]. Із встановленням дипломатичних відносин зв'язки між державами розвивалися досить активно, але водночас і суперечливо. Ще динамічнішими і визначеними українсько-американські відносини стали після того, як Президентом у 1994 році став Леонід Кучма. Це стосувалося не лише політичної співпраці, а й економічної. Візит до США Л. Кучми 19 - 23 листопада 1994 року став основою якісно нового етапу міжнародної співпраці. Основним політичним документом нової ери двосторонніх відносин із США стала “Хартія українсько-американського партнерства, дружби і співробітництва”, підписана у Білому домі 22 листопада 1994 року Президентами Л. Кучмою та Б. Клінтоном. Сторони погодили, що вільна, незалежна і суверенна Українська, її безпека й процвітання відіграють велике значення для США.

Протягом 1990-2010 рр. в україно-американських відносинах спостерігалися як етапи зближення (можливе стратегічне партнерство), так і періоди дистанціювання (коли у Вашингтоні обговорювалася можливість застосування санкцій проти України). Пріоритети допомоги США для України включали: розвиток підприємств, дерегуляцію, макроекономічні реформи, розвиток громадянського суспільства, програми на базі громади та ядерну безпеку. Американські консультанти надавали технічну допомогу у

реформуванні фінансового сектору, податковій політиці та управлінні, підготовці банкірів, земельному законодавстві, розвитку сільського господарства та агробізнесу, корпоратизації сектору електроенергетики, ціноутворення та ефективності енергоносіїв. У грудні 2008 року Сполучені Штати та Україна підписали «Хартію про стратегічне партнерство». У Хартії підкреслюється важливість двосторонніх відносин і намічається поглиблена співпраця в галузі оборони, безпеки, економіки та торгівлі, енергетичної безпеки, демократії та культурних обмінів.

Також, було підписано ще ряд документів, які стосуються торговельного та економічного співробітництва:

- Угода про торговельні відносини між Україною і Сполученими Штатами Америки (6 травня 1992 року);
- Спільна заява про створення Українсько-Американської комісії сприяння розвитку торгівлі та інвестиціям (4 березня 1994 року);
- Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі та Міністерством торгівлі Сполучених Штатів Америки (7 грудня 1999 року);
- Двосторонній протокол про взаємний доступ до ринків товарів і послуг (6 березня 2006 року);
- Угода про торговельне та інвестиційне співробітництво між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки (28 березня 2008 року);
- Меморандум про взаєморозуміння між Міністерство економіки України та Міністерством торгівлі Сполучених Штатів Америки (8 травня 2008 року) та багато інших [11].

Тому, відносини між Україною та країнами Північної Америки розвивались впродовж багатьох років досить динамічно у різних сферах співпраці. Загалом, як з Канадою, так і з Сполученими Штатами співробітництво у сфері торгівлі базується на однакових засадах та принципах і закріплене численними документам

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ПІВНІЧНОЮ АМЕРИКОЮ

2.1. Оцінка обсягів зовнішньої торгівлі з країнами Північної Америки в порівнянні з іншими країнами світі

Україна є 50-ою за величиною експорту економікою в світі та 43-ою державою найскладнішою економікою за Індексом економічної складності (ЕСІ). У 2015 році Україна експортувала на суму 41,7 млрд. дол. США та імпортувала 39,6 млрд. дол. США, в результаті чого позитивний торговельний баланс становив 2,1 млрд. дол. США. В 2015 році ВВП України склав 90,6 млрд. дол., а ВВП на душу населення становив 7,94 тисячі доларів. Україна має безліч торговельних партнерів, однак варто відзначити, що основним торговельним партнером серед Північноамериканського регіону є Сполучені Штати Америки. Тому, варто проаналізувати стан торгівлі із США та порівняти торговельні обсяги із деякими іншими країнами світу.

Щодо торговельних відносин між Україною та Сполученими Штатами, то Український експорт до США сьогодні становить лише 1% українського експорту (близько 900 млн. Доларів), з яких 50% становлять залізо та сталеві вироби. Незважаючи на невеликі розміри експорту, потенціал зростання експорту до США є величезним, особливо, якщо США та Україна підпишуть Угоду про зону вільної торгівлі [12, с. 332]. Підписання цієї Угоди дасть українському ринку і виробнику багато переваг. Перш за все, це диверсифікація експортно-імпортних товарів. Також, зниження мита на деякі товари. Ну і звісно ж, зона вільної торгівлі із США дасть можливість компенсувати зниження українського експорту через військові дії на сході країни. США вже підписали Угоди про вільну торгівлю з 20 країнами, сюди входять: Австралія, Бахрейн, Канада, Чилі, Колумбія, Коста-Ріка, Домініканська Республіка, Сальвадор, Гватемала, Гондурас, Ізраїль, Йорданія, Корея, Мексика, Марокко, Нікарагуа, Оман, Панама, Перу та Сінгапур.

Згідно з даними Міжнародної торгової комісії США, товарообіг між Україною та США у січні-грудні 2014 р. зменшився на 25,3% (або 748 млн. дол. США) у порівнянні з попереднім роком і склав 2,212 млн. дол. США. Дефіцит двостороннього торговельного обороту склав 344 мільйони доларів. Знизився експорт українських товарів до США на 9,8% (або 102 млн. дол. США), а до кінця грудня 2014 року - склав 934 млн. дол. США. У той же час імпорт продукції з США в Україну знизився на 33,6% (або 646 млн. дол. США) і становив 1278 млн. дол. США (Рис.2.1.).

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Зміни у 2014/2013 р.р.	
							%	+/-
Загальний імпорт з України	489	1082	1460	1352,2	1036	934	90,2	-102,0
Загальний експорт до України	890	1344	2104	1936,0	1924	1278	66,4	-646,0
Торговельне сальдо	-401	-262	-644	-583,8	-888	-344	-	-
Загальний товарообіг	1379	2426	3564	3288,2	2960,0	2212	74,7	-748,0

Рис.2.1. Загальний товарообіг США з Україною за січень-грудень 2014 року (в тис. дол. США)

Джерело: складено автором.

Рис.2.2. демонструє тенденцію зменшення торговельних обсягів, а у 2015 році вони знизились майже у двічі, порівняно з 2011 роком. Можна побачити, що імпорт товарів переважав над експортом у всіх роках. Найбільша різниця була зафіксована у 2013 році – 888 млн. дол. США. Однак, у 2015 році ця різниця сильно скоротилась і дорівнювала 32,4 млн. дол. США. Щодо експорту, то спостерігається падіння експорту вітчизняних товарів на 28,6 млн. дол. США, але на кінець жовтня 2015 року український експорт становив 759,7 млн. дол. США. В той ж час, імпорт американських товарів до України знизився на 322 млн. дол. США і на кінець звітного періоду він складав 723,7 млн. дол. США.

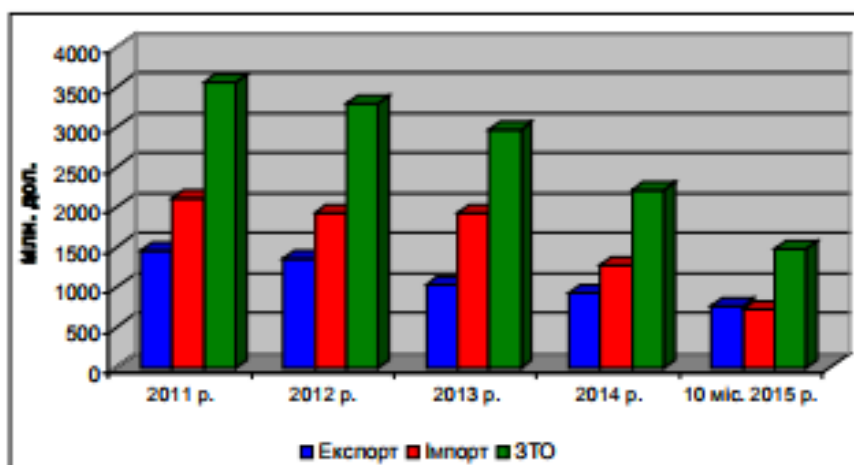

Рис.2.2. Динаміка обсягів торгівлі товарами між Україною та США, млн. дол. США

Джерело: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/23.pdf>

Значного приросту в українському експорті зазнали такі групи товарів: насіння та олійні рослини, плоди та зерна зросли на 59,7 млн. дол. США, порівняно з аналогічним періодом у 2014 році; товари неорганічної хімії збільшились на 59,7 млн. дол. США; молочні продукти, яйця птиці, мед, продукти тваринного походження – на 16,9 млн. дол. США [13].

Основна частина українського експорту товарів до США припадає на чавун та сталь – 32,76%; товари неорганічної хімії – 17,82%; насіння та олійні рослини, плоди та зерна – 9,71%; молоко, молочні продукти, яйця птиці, мед та продукти тваринного походження – 4,38% (Рис.2.3.).

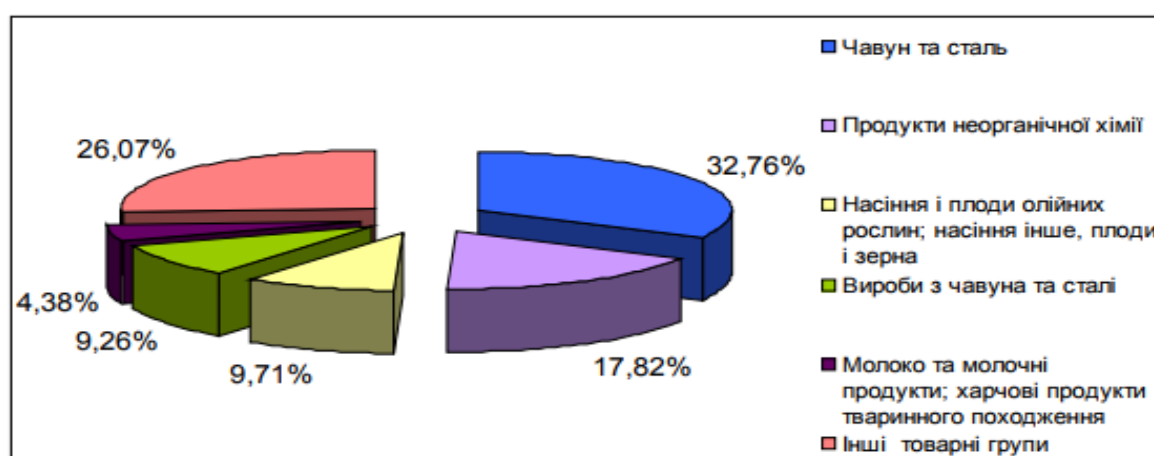

Рис.2.3. Структура експорту товарів з України до США станом на жовтень 2015 року

Джерело: складено автором.

У структурі американського імпорту товарів до України, найбільша частка припадає на енергетичні матеріали, нафту і продукти її перегонки – 35,36%; ядерні реактори, котли, машини і механічні пристрої, їх деталі – 19,51%; засоби неземного транспорту – 5%; пластмаси, полімерні матеріали і вироби з них – 4,64%; реактори, ядерні котли, медико-хірургічні апарати – 3,88% (Рис.2.4).

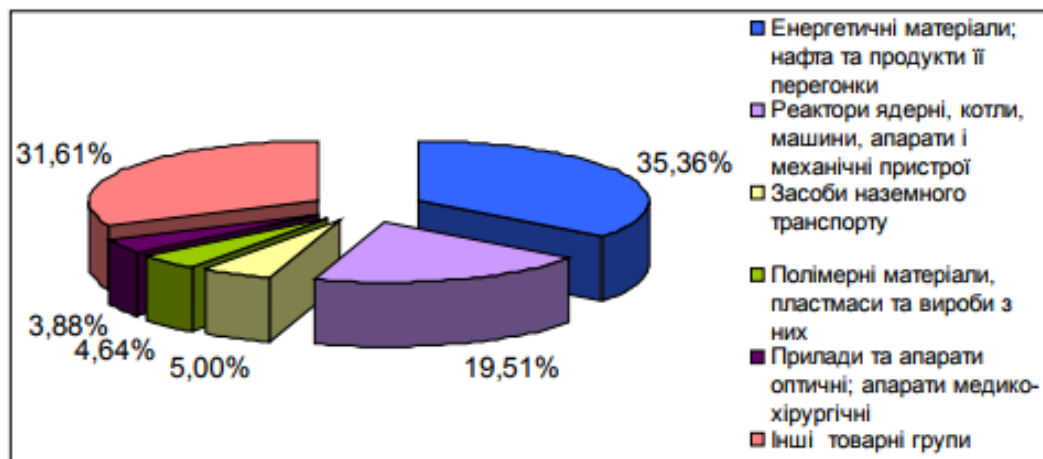

Рис.2.4. Структура імпорту товарів США до України станом на жовтень 2015 року

Джерело: складено автором.

За даними Державної служби статистики України, експорт українських послуг до США за дев'ять місяців 2015 р. склав 476,4 млн. дол. США (порівняно з першим півріччям 2014 р. відбулося зниження на 5,7%), імпорт склав 208,7 млн. дол. США (зниження – на 45%). Позитивне сальдо торгівлі послугами склало 267,7 млн. дол. США.

Згідно з останніми даними Державної служби статистики України, за січень-серпень 2017 року товарообіг США-Україна склав 2,252.7 млн. дол. США. Зростання експорту українських товарів до США склало 199,8% порівняно з попереднім роком, а до кінця серпня 2017 р. - 552,3 млн. дол. США, або 2% загального експорту. Імпорт товарів з США збільшився на 147,8%, а до кінця серпня цього року склав 1700,4 млн. дол. США, або 5,5% загального імпорту України [13].

За даними 8 місяців 2016 року, у географічному розрізі, негативне сальдо двосторонньої торгівлі склалось з такими країнами: країни ЄС (-2,0 млрд. дол. США), Китай (-1,5 млрд. дол. США), Білорусія (-1,2 млрд. дол. США), Росія (-876,0 млн. дол. США), США (-873,3 млн. дол. США), Швейцарія (-357,9 млн. дол. США), Японія (-224,1 млн. дол. США), В'єтнам (-146,1 млн. дол. США) та Бразилія (-115,8 млн. дол. США). В той же час, до переліку країн, з якими склалось позитивне сальдо двосторонньої торгівлі, відносять: Єгипет (+1,4 млрд. дол. США), Індія (+749,7 млн. дол. США), Туреччина (+701,9 млн. дол. США), Молдова (+272,8 млн. дол. США), Саудівська Аравія (+247,0 млн. дол.), Іран (+243,8 млн. дол. США), Ірак (+240,5 млн. дол. США), Ліван (+203,1 млн. дол. США) та Грузія (+201,2 млн. дол. США).

В цілому, до топ-10 найбільших торговельних партнерів України в 2016 році входять: Росія - 8,740 млрд. дол. США (експорт 3,6 млрд., імпорт - 5,1 млрд.); Китай - 6,521 млрд. дол. США (експорт - 1,8 млрд., імпорт - 4,7 млрд.); Німеччина - 5,742 млрд. дол. США (експорт - 1,4 млрд., імпорт - 4,3 млрд.); Польща - 4,893 млрд. дол. США (експорт - 2,2 млрд., імпорт - 2,7 млрд.); Білорусь - 3,681 млрд. дол. США (експорт - 903 млн, імпорт - 2,8 млрд); Італія - 3,288 млрд. дол. США (експорт - 1,9 млрд., імпорт - 1,4 млрд.); Туреччина - 3,149 млрд. дол. США (експорт - 2,0 млрд., імпорт - 1,1 млрд.); Індія - 2,389 млрд. дол. США (експорт - 1,9 млрд., імпорт - 486 млн.); Єгипет - 2,315 млрд. дол. США (експорт - 2,3 млрд., імпорт - 49 млн.); США - 2,115 млрд. дол. США (експорт - 426 млн., імпорт - 1,7 млрд.) [14, с. 272].

Тому, можна побачити, що Сполучені Штати Америки є одним з головних торговельних партнерів України. Однак, важко не помітити, що незважаючи на активне співробітництво між Україною та США, протягом останніх років у динаміці та структурі двосторонньої торгівлі існують деякі проблеми. Це спостерігається у зниженні експортно-імпортних обсягів та послабленні торговельних зв'язків.

2.2. Аналіз експортно-імпортного потенціалу України і Канади

Що стосується комерційних відносин між Україною та Канадою, то впродовж багатьох років вони склалися позитивно. Також, Канада надавала нашій державі політичну та технічну підтримку під час приєднання до Світової організації торгівлі. У 2002 році Канада стала однією з перших держав, що підписали Двосторонній протокол щодо доступу до ринків товарів та послуг з Україною. У 2010 році було розпочато ведення переговорів про укладання угоду про вільну торгівлю між Україною та Канадою.

Угода про зону вільної торгівлі між Україною та Канадою офіційно набула чинності 1 серпня 2017 року. Це дає доступ українським експортерам до 98% канадського ринку. Також, вітчизняні виробники зможуть експортувати без мит перероблені продукти та товари сільськогосподарської, харчової, легкої, хімічної, нафтохімічної та машинобудівної промисловості. Україна, у свою чергу, поступово має скасувати 78% мита для Канади. Угода є довгоперспективною, однак у перший рік дії документа, очікуються втрати із державного бюджету України у сумі 1,2 млн. дол. США. Як зазначають експерти, це не значні втрати і надалі ситуація має покращитись у вигляді збільшення робочих місць, зростання ВВП і припливу іноземних інвестицій. Більше того, Угодою передбачено, що нашій державі буде надаватися технічна допомога для вдосконалення надходження вітчизняних товарів на канадський ринок.

Угода про зону вільної торгівлі має позитивний вплив на:

- поглиблення і зміцнення торговельних та двосторонніх відносин між Канадою та Україною;
- вихід українських підприємств на нові ринки;
- забезпечення прозорості щодо регулювання і зменшення операційних витрат для бізнесу;
- виробничу кооперацію [15].

За даними Державної служби статистики України, обсяг загальної торгівлі товарами між країнами у січні 2009 року збільшився на 38,6% у

порівнянні з попереднім роком і дорівнював 22 млн. дол. США. Експорт українських товарів до Канади збільшився у 3,2 рази (на 10,1 млн. дол. США) та склав 14,6 млн. дол. США. Імпорт товарів до України зменшився на 35,1% (на 4 млн. дол. США) і становив 7,3 млн. дол. США. Позитивне сальдо торгівлі в Україні товарами склало 7,3 млн. дол. США і покращилося на 14 млн. дол. США.

За товарною номенклатурою, як експорт, так і імпорт є досить диверсифікованим з 2010-2014 рр. У 2014 році двосторонній товарообіг між Канадою та Україною скоротився до 244 млн. дол. США, у порівнянні з 322 млн. дол. США у 2013 році. Експорт товарів у Канаді в 2014 році склав 145 млн. дол. США, у 2013 році - 210 млн. дол. США (Рис.2.5.). Однак, починаючи з 2014 року до 2016 року двостороння торгівля товарами між Канадою та Україною становила в середньому 298,2 млн. дол. США щорічно [16].

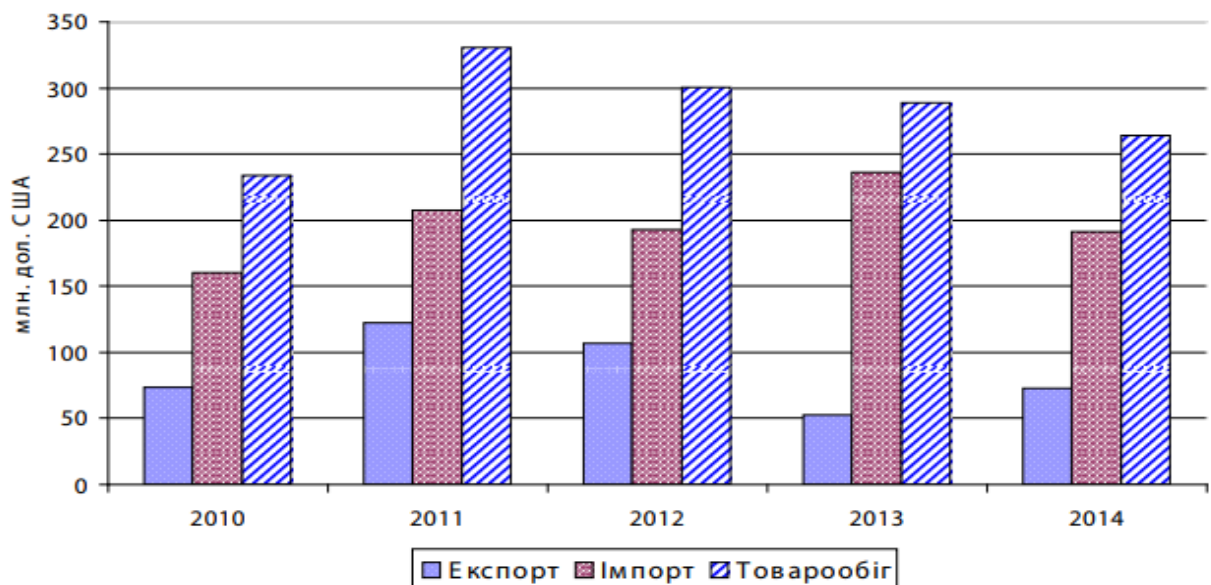

Рис.2.5. Загальний обсяг товарообігу між Україною і Канадою за 2010-2014 рр.

Джерело: Державна служба статистики України [16].

Що стосується експортної структури товарів з України до Канади, зокрема у 2014 році, переважали такі товари: мідь і вироби з неї (27,8%), палива мінеральні (12 %); нафта і продукти її перегонки (12 %), чорні метали (9,5 %), екстракти дубильні (8,9%). З іншого боку, в Україну з Канади імпортують:

мінеральні палива (31,8 %); нафта і продукти її перегонки (31,8 %), фармацевтична продукція (22,2%), риба і морепродукти (11,8%), реактори ядерні, котли, машини (7,4 %) (Рис.2.6.).

Рис.2.6. Товарна структура торгівлі з Канадою

Джерело: Державна служба статистики України [16].

Експорт товарів з України до Канади збільшився на 38,8% і склав 72,6 млн. дол. США, а імпорт з Канади в Україну зменшився на 19,2%, склав 191,2 млн. дол. США. Позитивна динаміка щодо зростання експорту з України в Канади наявна у таких товарах: мед, молочні продукти, яйця птиці становлять 3,8% (у порівнянні з 2015 роком збільшились приблизно на 33%); жирів, олій тваринного й рослинного походження дорівнюють 3,4% (експорт зріс у 5 разів); насіння та плоди олійних рослин – 1,7% (експорт зріс у 9 разів); цукор та кондитерські вироби з цукру – 1,3% (поставки збільшились у 3 рази) [16].

Найбільш цінним експортним товаром з Канади в Україну в 2011 році були наркотики та заморожені рибки, які разом склали 35% вартості канадського експорту до країни. Вартість канадського експорту лікарських засобів в країну збільшилася з 8,5 млн. дол. США у 2006 році до 20,9 млн. дол. США у 2011 році, а вартість експорту заморожених риб зменшилася з 23,6 мільйонів доларів у 2006 році до 20,7 мільйонів доларів у 2011 році. Етиловий спирт, ракоподібні, частини машин і машин, також були найважливішим

експортом в Україну у 2011 році. У 2011 році, Канада була чистим експортером продуктів сільського господарства та харчування, машин та обладнання, транспортного устаткування та лісової продукції в Україну. З іншого боку, Канада була чистим імпортером металевих, шахтних та енергетичних товарів, а також промислових товарів з України того ж року.

Найбільш цінними товарами експорту Канади в Україну, у 2013 році були бітумні вугілля, свинина, морожена риба та ліки, які разом склали 56,7% від вартості канадського експорту до країни. У 2013 році, промислові товари становили 73,8% вартості канадського імпорту з України, а решту 26,2% становили ресурсні товари. Цей склад змінився з 2008 року, коли промислові товари та ресурсозберігаючі товари становили відповідно 97,4% та 2,6% від вартості канадського імпорту з країни. Що стосується імпорту з України в Канаду, то зріс імпорт на антрацити, труби з заліза або сталі, азотні мінеральні добрива, а також конструкції із заліза або сталі, які разом склали 47,6% вартості імпортованих з країни канадського імпорту. Загалом, у 2013 році Канада мала позитивне сальдо з Україною у всіх товарних категоріях, за винятком двох. В країні був торговельний дефіцит у лісових та інших продуктах (Рис.2.7.) [16].

Рис.2.7. Експорт та імпорт товарів за 2013 рік.

Джерело: <https://lop.parl.ca/Content/LOP/ResearchPublications/2014-71-e.html>

Обсяг двосторонньої торгівлі послугами між Канадою та Україною в 2014 році становив 125,3 млн. дол. США (на 21,9% менше, ніж у 2013 році). Експорт послуг з України до Канади скоротився на 15,9% і склав \$ 86,7 млн. дол. США,

а імпорт з Канади в Україну скоротився на 21,9%, склав \$ 125,3 млн. Дол. США.

У першому кварталі 2015 року експорт товарів з України до Канади склав 7,57 млн. дол. США (на 43,6% менше, ніж за аналогічний період 2014 року), а імпорт з Канади в Україну склав 26,6 млн. дол. США (на 54,8% менше, ніж за аналогічний період 2014 року). Двосторонній торговельний баланс товарів в Україну за цей період був негативним - 19,03 млн. дол. США.

Обсяг двосторонньої торгівлі послугами між Канадою та Україною в першому кварталі 2015 року: експорт - 15,2 млн. дол. США (79% від відповідного періоду 2014 року) та імпорт - 13,85 млн. дол. США (68% від аналогічного періоду 2014 року). Двосторонній торговельний баланс послуг Україні за цей період був позитивним - \$ 1,34 млн. Дол.

У структурі експорту послуг з України до Канади у 2016 році, переважали ІТ-послуги – 65% (збільшились у порівнянні з аналогічним періодом 2015 року на 28%); послуги з переробки матеріальних ресурсів – 14% (збільшились на 8%); транспортні послуги – 7% (зменшились на 29%); ділові послуги – 5% (зменшились на 23%); послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій – 4% (збільшились вдвічі). Щодо імпортової структури послуг до України: надання державних та урядових послуг – 77% (збільшились на 23%); ділові послуги – 12% (зросли на 7%); транспортні – 6,5% (зменшились на 47%); ІТ-послуги – 2,5% (зросли на 41%); туристичні – 0,9% (зросли в два рази).

За даними Державної служби статистики України на 21.02.2017р. за результатом 9 місяців 2016 року обсяг двосторонньої торгівлі послугами між Україною та Канадою дорівнює 95 млн. дол. США. Експорт послуг з України до Канади порівняно із аналогічним періодом 2015 року зріс на 17,6% та становить 58 млн. 779 тис. дол. США. Імпорт послуг з Канади до України зріс на 11,9% і складає 36 млн. 243 тис. дол. США. Сальдо двосторонньої торгівлі послугами за цей період для України позитивне і становить 22 млн. 536,5 тис. дол. США [16].

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ З КРАЇНАМИ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

Отже, відносини між Україною та країнами Північноамериканського регіону мають довгу і тривалу історію, а також, охоплюють безліч сфер. Як Канада, так і Сполучені Штати є стратегічними торгово-економічними партнерами України. Однак, протягом останніх років у динаміці та структурі двосторонньої торгівлі, між даними країнами, існують деякі проблеми. Це проявляється у зниженні експортно-імпортних обсягів та послабленні торговельних зв'язків.

Стратегічні відносини будуються на таких принципах:

- взаємна інтерес партнерів у плідній співпраці і визнання їхніх відносин як стратегічних;
- поважати інтереси сторін, йти на взаємні поступки та компроміси з метою досягнення стратегічних цілей, навіть якщо це стратегічно не вигідно для однієї із сторін;
- дане співробітництво має носити довгостроковий характер, тобто такі відносини встановлюються не на один-два роки, а на довготривалу перспективу;
- наявність у обох сторін діючого механізму для реалізації співробітництва такого характеру;
- нормативно-правове закріплення та регулювання таких відносин;
- неухильне та послідовне виконання взятих на себе зобов'язань;
- найбільш ефективним стратегічне співробітництво є тоді, коли його віддачу відчують обидві сторони і не лише еліти, а усі економічні суб'єкти та громадяни обох країн.

Український дослідник Г. Перепелиця відзначає україно-американські відносини як «асиметричне партнерство». Тобто, для України як держави середньої ланки є вигідною перспектива розширення партнерства із такими

сильним партнером як США. Незважаючи на те, що США є безсумнівним лідером на світовій арені і стратегічне україно-американське співробітництво, особливо у торговельно-економічній сфері, є одним із найважливіших стабілізаторів для нашої держави, США довгий час не поспішали включати Україну до списку своїх партнерів. На заваді стояла ситуація із ядерним потенціалом України. Однак, пізніше було зроблено багато кроків для становлення тісних партнерських відносин і підписано безліч хартії та договорів [17, с. 437].

На сьогоднішній день, проблеми дискримінації в торговій сфері між Україною та Сполученими Штатами Америки немає, проте відкритим залишається питання щодо застосуванням збоку американської сторони антидемпінгових заходів для українських товарів, а саме застосовані на імпорт деяких видів товарів металургійної та хімічної промисловості. Однак, експерти відзначають такий позитивний момент, що згідно Генералізованої системи преференцій США, наша держава отримує американські преференції. Тобто, вони допомагають країнам, що розвиваються наданням пільгового безмитного ввезення товарів на територію США (до 5 тис. видів товарів), які визначені урядом США.

Що стосується нереалізованого потенціалу торговельно-економічного співробітництва, то він виходить за межі традиційних сфер співпраці, таких як металургійні та хімічні товари, а також охоплює енергетичні, сільськогосподарську, авіакосмічну галузі та надання аутсорсингових послуг, ще сюди включають медичну, туристичну та готельну сфери. Що планується реалізувати у наступні роки. Разом з тим, подальшому розвитку і зміцненню перспектив торговельно-економічного співробітництва між двома країнами сприятимуть: схожі демократичні цінності, незмінність основних принципів співпраці, розвинена договірно-правова база, ефективні механізми регулювання співпраці, спільні інтереси в безпековій, економічній та інших сферах. Варто сподіватись, що динаміка двосторонніх відносин відзначатиметься ефективною співпрацею у пріоритетних для обох країн напрямках.

Щодо україно-канадських відносин, то ще із часів незалежності двосторонні відносини із Канадою є пріоритетним напрямком зовнішньої політики України. Питання України в Канаді завжди стоятиме на порядку денному, і, враховуючи останні вибори, можна говорити, що позиція Канади на міжнародній арені завжди буде на користь Україні, а підтримка Канади буде тільки посилюватись. Особливістю такого тісного співробітництва є наявність 1,2 мільйонної української діаспори [8].

Отже, відносини з Канадою є перспективним напрямком для зовнішньополітичної стратегії України. Саме торговельно-економічна сфера є однією з найбільших у відносинах із Канадою. Це підтверджує договірно-правова база, яка налічує понад три десятка важливих документів. Зважаючи на те, що між Україною та Канадою була підписана Угода про зону вільної торгівлі, торговельно-економічний та гуманітарний партнер, може стати своєрідним «входом» до країн Латинської та Північної Америки. Що в свою чергу, підвищить можливість розвивати та зміцнювати відносини з такими країнами як США та Бразилія. Україна зможе не лише посилити торговельно-економічну співпрацю і збільшити обсяги американських інвестицій в свою економіку, а й активізувати співпрацю в таких пріоритетних галузях, як енергетика. Залучення американських інвестицій дасть можливість розробляти нафтогазоносний шельф Чорного та Азовського морів і сланцевого газу в Україні. Також в США Україна вбачає джерело диверсифікації імпорту радіоактивного палива для вітчизняних АЕС, щоб знизити залежність від Російської Федерації.

Окрім прямого впливу на двосторонній товарообіг, угода про зону вільної торгівлі між Україною та Канадою може сприяти створенню нових глобальних торговельних зв'язків. Зокрема, Європейська Комісія подала на розгляд Європейської Ради пропозицію щодо укладання угоди про ЗВТ між ЄС та Канадою. Враховуючи ентузіазм Канади щодо посилення торгівлі з Європою, Україна може стати центром інвестиційного виробництва для канадських підприємств, вважаючи, що країна вже має безмитний доступ до європейського

ринку. "У нас дешева робоча сила. Канадські компанії можуть виконувати остаточні збори або створювати інтегровані виробничі потужності для виготовлення своєї продукції в Україні та доставки своїх товарів до Європи, використовуючи" нульовий обов'язок", - говорить Наталя Микольська [18]. Крім того, Канада може стати транзитним центром для подальшого експорту українських товарів до Сполучених Штатів.

Загалом, розширення торговельно-економічного співробітництва з країнами Північноамериканського регіону принесе Україні ряд позитивних наслідків:

- підтримання позитивної динаміки економічного зростання та життєвого рівня населення;
- підвищенню рівня енергетичної безпеки та послабленню енергетичної залежності України;
- диверсифікації українського експорту товарів і послуг, поліпшенню його структури;
- одержанню доступу до передових високих технологій;
- прискоренню інтеграції до міжнародних структур і організацій;
- вихід на нові ринки;
- поглиблення інтеграції України до європейських, євроатлантичних та глобальних інституцій;
- поліпшення інвестиційного клімату України та сприяння тіснішій економічній та торговельній співпраці;
- розбудову енергетичної безпеки, поліпшення енергоефективності, диверсифікацію джерел постачання енергоносіїв, прозорість енергетичного ринку.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши тему «Пріоритети розвитку зовнішньої торгівлі України з Північноамериканським регіоном», можна дійти до таких висновків:

1. На сьогоднішній день питання регулювання ЗЕД в Україні, яке стосується зовнішньої торгівлі, набуває особливого значення. Існує безліч правових документів, положень та доктрин, які регулюють дану діяльність. Однак правове регулювання ЗЕД в Україні має ряд недоліків.

2. Україна має досить тісні відносини з країнами Північної Америки, які будувались ще з часів незалежності нашої держави. В основі дружби даних країн є демократичні основи. Щодо договірно-правової бази між Україною та Північноамериканським регіоном, то вона налічує понад десятки чинних двосторонніх документів, які регулюють різні сфери співробітництва, включаючи торговельні відносини.

3. Незважаючи на активне співробітництво між Україною та США, протягом останніх років у динаміці та структурі двосторонньої торгівлі існують деякі проблеми, пов'язані із зниженням експортно-імпортних обсягів та послабленні торговельних зв'язків. В цілому, до топ-10 найбільших торговельних партнерів України в 2016 році входять: Росія, Китай, Німеччина, Польща, Білорусь, Італія, Туреччина, Індія, Єгипет, США.

4. Комерційних відносин між Україною та Канадою складаються позитивно впродовж багатьох років. Угода про зону вільної торгівлі між Україною та Канадою офіційно набула чинності 1 серпня 2017 року. Це дає доступ українським експортерам до 98% канадського ринку.

5. Розширення торговельно-економічного співробітництва з країнами Північноамериканського регіону принесе Україні ряд позитивних наслідків: диверсифікації українського експорту товарів і послуг, поліпшенню його структури, одержанню доступу до передових високих технологій, прискоренню інтеграції до міжнародних структур і організацій; вихід на нові ринки та багато інших.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України від 16.04.1991 р. № 959-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – 377 с.
2. Закон Української радянської соціалістичної республіки від 13 серпня 1990 р.// Відомості Верховної Ради України. – 1990. – № 34. – 499 с.
3. Тюріна Н.М. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства [текст] навчальний посібник / Н.М. Тюріна, Н.С. Карвацка. – К.: “Центр учбової літератури”, 2013. – 408 с.
4. Коломацька С.П. Зовнішньоекономічна діяльність в Україні: правове регулювання та гарантії здійснення. – К.: Професіонал, 2004. – 288 с.
5. Закон України від 16.01.2003 р. № 436 - ІV // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 18. – 144 с.
6. Георгіаді Н.Г., Князь С.В. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності. – Львів: Видавництво НУ “Львівська політехніка”, 2009. – 196 с.
7. Договірно-правова база українсько-канадських відносин [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://ukrexport.gov.ua/ukr/ugodi_z_ukrain/country=can.html
8. Принципи українсько-канадського співробітництва [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.canadainternational.gc.ca/ukraine/bilateral_relations_bilaterales/canada_ukraine.aspx?lang=ukr
9. Ukraine-Canada Agreements // Ukraine-Canada Relations. Chronology, Agreements, Statistics and Other Information [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.infoukes.com/ukremb/agreem.shtml>.
10. Становлення торговельних відносин між Україною та США [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://old.niss.gov.ua/monitor/desember08/13.htm>
11. Договірно-правова база між Україною та США [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://usa.mfa.gov.ua/ua/ukraine-us/legal-acts>

12. Єрмакова О.А., Козак Ю.Г. Зовнішньоекономічна діяльність регіону: навчальний посібник. – Одеса: Фенікс, 2013. – 332 с.
13. Торгівля між Україною та Сполученими Штатами Америки [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://usa.mfa.gov.ua/ua/ukraine-us/trade>
14. Міжнародна торгівля: підручник. / За ред. Ю.Г. Козака. – Київ-Катовіце-Краков: ЦУЛ, 2015. – 272 с.
15. Угода про зону вільної торгівлі між Канадою та Україною [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://mfa.gov.ua/mediafiles/sites/canada/files/Canada_Brochure2015_v5.pdf
16. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Канадою [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://canada.mfa.gov.ua/ua/ukraine-%D1%81%D0%B0/trade>
17. Чекаленко Л. Д. Зовнішньополітичні механізми забезпечення національної безпеки України / дис. доктора політ. наук : 23.00.04 / РНБО України НППМБ. – К., 2007. – 437 с.
18. Україна – центр інвестиційного виробництва для канадських підприємств [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://rukraine.su/2017/08/vstupila-v-diyu-ukrayinsko-kanadska-ugoda-pro-vilnu-torgivlyu/>